

|| פרוזה ||

סנונית במשקל אקדח

אמלי נותומב. מנסה להתקרב אל הרגש צילום: אוליביה פיטוסי

גם הקלישאות המוצמדות לאורבן מזמזמות סביבו כלהקת זבובים שצפוי למצוא בקרבתו של רצח. הוא מגיע לסיפוק מיני רק לאחר ביצוע רצח, ואוכל בשר קר בכמויות ובתצורה שמאפיינים את "הלקוח" היומי

כל הקלישאות הנדרשות. כדי להרגיש שאורבן הוא רוצח בדם קר, הוא מפתח חיבה יתרה למוזג אוויר קר ולמים קפואים שבהם הוא רוחץ באבוססיה את ידיו לפני הרציחות ואחריהן. הוא מגיע לסיפוק מיני רק לאחר ביצוע רצח, ואוכל בשר קר בכמויות ובתצורה שמאפיינים את "הלקוח" היומי שמוטל עליו להרוג (מנת פרגית צנועה אם זו נערה צעירה ונתח בקר משמעותי אם זה גבר עתיר בשר). כהדרה להתנהגות בלתי עקבית הטבועה ברוצחים, אורבן מגלה חיבה לתרבות גבוהה: הוא קורא בכתבי המשורר ז'ראר דה נרוואל והסופר שארל נודייה, ובו זמנית מתמכר לתרבות פופולרית ומצליח להתרגש רק משיריה של

המובהקים של יצירתה. יש בספר דיאלוגים רבים בני שורות קצרות, שמתנהלים בעיקר בין אורבן הרוצח לבין יורי המפעיל שלו. ומדי דיאלוגים הללו מבצבץ הומור קטן ומריר שמוהל את המינימליזם היפני שנותר מב גדלה עליו עם הפשטות הבלגית של מקורותיה. התמהיל האקוטי הזה זר כל כך, עד שאפשר למצוא בו רסיסים של הומור שחור שמאפיינים את הספרות היהודית ויש בו שילוב של כאב ותקווה. גם הקלישאות שהוצמדו לאורבן מזמזמות סביבו כלהקת זבובים מטריי-דה שצפוי למצוא בקרבתו של רוצח. עולם הרצח מקושר בספר למוצא אתני, ויורי הרוסי, מפעילו של אורבן, עונה על

את ספריה היא כותבת בעט כדורי בין השעות ארבע לשמונה בבוקר. ובכל זאת, אחרי מעמד הגונקור, נותומב פסקה מלכתוב רומנים קטנטנים כ"יומן הסנור" ו"העמידה רומנים מפוארים ואקס"ט טרווגנטים. היא חדלה לפרסם ספרות מינימליסטית, המתבטאת ברפרוף הכנייניים העדין של הסנונית, שתורגמה כעת לעברית.

"יומן הסנונית" כתוב כמונולוג, והוא ריקון קרבי של אחד האדם, פלוני אלמוני בשנות ה-30 לחייו, שמתגורר בפאריס. בעקבות אהבה נכזבת חדל הלב מלהרגיש. מה יעשה אותו פלוני חסר כל ייחוד, שרוצה שוב להרגיש? הוא לוקח לו שם בדוי, אורבן - כלומר, "עירוני" - והופך לרוצח-על-שכיר שמסתובב ברחבי פאריס בדרכו ל"לקוחות" שמכתיב לו הבוס הגדול, המשלם במעטפות תפוחות מזומזמים.

כמו ברבים מספריה של נותומב, גם כאן גיבור הסיפור חי בשולי החברה והוא בעל מחשבה פילוסופית עשירה. התנהלותו השונה מביאה כמוכר להתנהגויות משעשעות. הסיפור נמסר מתוך נקודת מבטו של הגיבור; כלומר, מתוך דעתו המרוקנת מרגשות של רוצח, הבוחר בעיסוק זה כדי לאתגר את נפשו במסע לקצה השני של החיים וכדי לזכות מחדש ביכולת להרגיש. מאחר שאורבן מנסה להתקרב אל הרגש בעזרת נטילת חיים, רוחו מרהיבה עוז להתנתק מגופו. אין גוף. יש רק נפש וזאת תמצית "יומן הסנונית".

"הסנונית" התמימה האחרונה של נותומב אינה חפה מחריקות למראית עין. נותומב מתקשה לקחת מרחק מהדמות שיצרה. אורבן הוא גבר, אבל ארומה נשית עולה מכל מחשבה, תנועה ופעולה שהוא מבצע. בקריאה מבלחה לעתים התחושה שהסופרת מתחפשת לאותו רוצח בניסיון להשמיר את המאפיינים

אמלי נותומב מקפאה כל כך את תשומת הלב של הקורא בסיפורו של הרוצח השכיר שלה, עד שהוא מתעורר בבהלה בסוף המפתיע והגאוני

יומן הסנונית

אמלי נותומב. תירגמה מצרפתית: חנית בת עדה, הוצאת אסיה, 100 עמ', 74 שקלים

מאיה נסטלבאום-גז

ברקיאית ספריה של אמלי נותומב סובלים הקוראים לעתים מחוויה רבי-חושה בלתי נעימה. הרומנים של נותומב מעקי צצים כמו סוודר יבש שוכנס בניגוד להוראות. העיניים מרפרפות על האותיות השחורות שמתרוצצות בבהלה כנמלים וטעם לא מוכר עובר בפה. אחת היסודות לכך היא שספריה של נותומב מתאפיינים בגיבור אחד שתקוע בזמן ונע בחלל של מיקרוקוסמוס מיוזטרופי.

לפני כמה שנים נפגשתי עם אמלי נותומב לשיחה ארוכה בבית קפה בפאריס. באותה שיחה הודתה נותומב שהיא עצמה לא מאוד מסמפטת את ריח הספי-רים שהיא כותבת. אבל אין לה ברירה, כך אמרה. למרות חריגותה בנוף הספרותי הצרפתי, זה מה שהיא יודעת לעשות. ואין ספק שהיא יודעת את העבור דה. "יומן הסנונית" התפרסם בצרפת ב-2006, ושנה אחר כך נכנס הספר לרשימת המועמדים לפרס גונקור. אף על פי שלא זכתה בו, מאז היא נתונה בסכך נחשיפה לדעת הקהל. נותומב נמנעת מכך בכל מחיר. היא אינה מחזיקה במכ"ש שיר סלולרי וגם לא בחשבון אימייל.

תחנה אחרונה: חתונה בגריניץ' וילג'

שבאה מהפיליפינים לבקר את חברתה בניו יורק, ללא הודעה מוקדמת או הכנות. בפתח הספר מופיעה הערה על השייטה שבה ערך צבר את התחקיר, ובסופה הפניה לאחריה הרבר, שמבטיחה חגיגת לגלות לקורא אילו מהזוגות ביקשו שלא להודות בשם האמיתי (שלושה מתוך התשעה). זה נספח מוזר, המערייר את התהייה לשם מה לנו הידיעה הזאת? במה היא תערער או תאשש את מידת ממשותם של הגיבורים, הזורים לנו ממילא? חר לנו בין אם בדיונים הם או בשר ודם. גם כך "הזיכרון הוא מעין סיפור, או להפך" (הרוקי מורקמי). כל סיפור הוא תיעוד, והכישרון בא לידי ביטוי ביכולת העיבוד האמנותי. אולם מטרתו של הנספח היא כנראה לייצר את אפקט הריאליטי שהספר מבקש לעורר.

גם שם, באחרית הדבר, המספקת הצצה לחיי הדמויות בהווה, אני מוצאת סיפורים שזכו אך למעט מתשומת לבו של צבר. יהיה מעניין לגלות, למשל, כיצד "המלח על הסוס הלבן", שסיפור הפגישה שלו עם "סינדרלה מהפארק" היה מעשה אבירי שהתפרסם בכל העיתונים בשנת 1941, הפך לסוכן מכירות של תוספי תזונה בקליפורניה.

רים את הרוח האוניברסלית של האהבה, שאינה מכירה בככלים של הבדלי גזע, מין, שפה, לאום ודת. יש לו חופש פואטי נרחב, ובכל זאת הוא מחויב לעובדות היסטוריות וכרונולוגיות. מאחר שגם ההצלחה הצפויה לקשר הזוגי ידועה מראש, לא נתון שום קונפליקט. למשל,

בתחנת גרנד סנטרל נפגשים ג'יין בת ה-19, החוזרת מחופשה בניו יורק לביתה שבבוסטון, והחייל בן גילה, דני, החוזר מביקור אצל הוריו בעיר לונג איילנד

ב"מעמקים: הרכבת התחתית", מופיע המשפט: "צ'סטה תגלה רק חודשים מאוחר יותר שמלאיה עזבה את מנהטן כמה שבו עות קודם לכן". המשפט הזה מגלם בתורו כו מהות ספרותית (מה עבר עליה בפרק הזמן הזה? מה קרה לחברתה?), אבל צבר - המתעניין בסיפור המפגש - מדלג על הזמן הזה בתמצות. הקוראים מגלים אפוא רק מעט מן החוויה האישית של צ'סטה סי,

ב"ניווט: גרנד סנטרל" או ב"עצמאי בשטה: החירות מאידה את העולם" (שמה המלא של דמות הפסל המפורסמת). שני הסיפורים הללו הם גם הבולטים בקובץ, משום שיש בהם ההתאמה הרבה ביותר בין המתחם שנבחר למסגר את הסיפור לבין העלילה.

למשל, בתחנת גרנד סנטרל נפגשים ג'יין בת ה-19, החוזרת מחופשה בניו יורק לביתה שבבוסטון, והחייל בן גילה, דני, החוזר מביקור אצל הוריו בעיר לונג איילנד. הנסיעה המשותפת ברכבת תחתית תמונה תיאטרלית עדינה של דיאלוג לשתי דמויות, שנבנית במקביל להתקדמות בציר הזמן. צבר מבקש להאיר באמצעות הסיפור

פור היכרותם דומה לזה של הוריו, וזוגות "שהתחתנו בעקבות פגישה מקרית באחד מאתריה המפורסמים של העיר", כפי שנכתב בכריכה האחורית. סיפור ההיכרות של הוריו הצית בצבר התעניינות בהשפעות הרמטיות של הארכיטקטורה על יחסי האנוש. הוא בוחר באתרים שקשורים באדריכלות הנוף של העיר - בהם הרכבת התחתית, כיכר טיימס, מוזיאון המטרופוליטן לאמנות ועוד - לשמש מסגרת לסיפור הקאמרי של תשעה וזוגות. זו בחירה הולמת, כי באתרי רים הללו יש השקה בין האלמנט המלאכותי לניכור האורבני.

כל סיפור מקיף פרק זמן קצר בחיי כל זוג. הוא מתחיל בפגישתם הראשונה ומסתיים בנקודה משתנה מסיפור לסיפור, אך בדרך כלל היא ממוקמת לקראת החתונה שבאופק. כל סיפור מחולק לפרקים קצרים העוסקים לסיורגין באחד מבני הזוג, והוא מתרחש בתקופות זמן שונות (בשנים 1941-2004), ומסופר בגוף שלישי. תחילה מוצגות הדמויות בשמן המלא, גילן ועיסוקן, מה שמשי-רה מעט כבדות פורמלית של קריאה בטופס קבלה. בחלק גדול מהסיפורים מדובר בעוברי אורח או במהגרים, כמו

אריאל צבר מקשר בין הנופים האורבניים של ניו יורק לסיפורי האהבה הנרקמים בה, ממש כמו שקרה להוריו

אהבה בלב העיר

אריאל צבר. תירגם מאנגלית: יואב כ"ץ. הוצאת שוקן, 271 עמ', 94 שקלים

שלי חן

הניסיון ללכוד את החוויה האורבנית מושך מאוד, גם אם הוא מנוגד להוויה הרבגונית שלה. תל אביב היא התגלמות של ישות מנטלית, ממש כמו ניו יורק. ב"אהבה בלב העיר", ספרו החדש של אריאל צבר, העיר היא ניו יורק. ניו יורק היא העיר בה"א הידיעה, והיא גם השכרנה של טרומן קפוטה, של סול בלו, של וודי אלן, של קנדיס בושנל, מחברת "סקס והעיר הגדולה", ושל עוד רבים וטובים. בספר מתחקה צבר אחר זוגות שסי-